

NEM MONDHATUNK LE MINDENRŐL!

Talán soha ennyien nem voltak még a Mogyoróssy János Városi Könyvtárban könyvbemutatón, mint a „Gyula régen és ma VIII. kötet – Volt egyszer rég...” című album ismertetőjén. A nagyolvasóterem zsúfolásig telt, de a szomszéd termekben és a folyosón is álltak az emberek – mintegy 150-en lehettünk. Az érdeklődés érthető volt: a 240 oldalon több mint 600 fotóval megjelent könyv a közelmúltunk életét mutatja be. Sokan örültek és sírtak egyszerre. Jó volt látni, hogy valami (legalább a dokumentált emlék) megmaradt elvesztett munkahelyeinkből, a Kisvasútból, de a pusztítás emlékezete (Tejporgyár, 1-es iskola) még nagyon élő. A kötet szerkesztője és több fejezet szerzője *Durkó Károly* azért jelezte: a könyv több mint egy helytörténeti nosztalgiakötet: nem véletlen esett a könyvbemutató ideje szeptember elsejére, az iskolakezdésre. Ez a nap az újrakezdés esélyét is jelenti, nem mondhatunk le mindarról, amit az elmúlt 20 évben elloptak tőlünk – fogalmazott a könyvet kiadó Gyulai Évszázadok Alapítvány elnöke

Durkó Károly.

FONTOS KÖNYV SZÜLETETT

Volt egyszer rég... *Petrovitsné Balla Magdolna* és *Pfaff Éva* szívszorító szépséggel énekelte el a könyvbemutató megnyitójaként a régi ballagási éneket. A terjedelmes könyvet lapozgató emberek szinte el se hitték: valamit visszakaptak most az életükből. A rendszerváltozás utáni évek sajnos általában a gyulai üzemek vajúadását, majd megszűnését eredményezték. Több ezer munkahely szűnt meg a városban, nem is olyan rég.

A könyv szakmai lektora *dr. Erdész Ádám*, a Békés Megyei Levéltár igazgatója elmondta: páratlanul fontos könyv született a közelmúlt eseményeinek dokumentálásával. Értékét az is mutatja, hogy minél közelebb érkeünk napjainkhoz, annál kevesebb irat, dokumentum segíti a kutatókat az események feltárásában. Sajnos a cégek felszámolásával, a privatizációval a múlt emlékei, és iratai is eltűntek. A felszámolások zűrzavaros időszakában sokszor semmi sem került át a levéltárba. A könyv erőssége, hogy fejezeteit olyanok írták, akik az adott vállalat, iskola életét közvetlenül ismerték, hiszen ott dolgoztak, vele együtt éltek. Nagyon erősen érezhető az emlékek felidézése – mondta az igazgató. A másfél órás rendezvényen az összes szerző felszólalt. A legendás Kisvasútról *Felek Ferenc* írt. Két régi fénykép

került hozzá 16 évvel ezelőtt, ekkor kezdett hozzá a kisvasút történetének kutatásához. A sors adta szerencse, hogy Kocsondi József egykori üzemfőnöknél egy kis békéscsabai parasztházban megtaláltuk az utolsó gyulai kisvasutas nemzedékről készült fotókat.

□ - A 24. órában járunk az értékek megmentésével. Volt ahova már későn érkeztünk, valaki végső elkeseredésében három héttel korábban kidobta a kukába emlékeit, máshol pedig 1975-től erősen hiányos forrásból kellett dolgoznunk, pld. a Harisnyagyár esetében - idézte fel a kutatómunkát *Durkó Károly*. Ebben az esetben az egykori munkatársak, vezetők rekonstruálták interjúkkal az ezután történeteket.

□ □ MINDIG VOLTAK ÉRTÉKMENTŐK

Kivételek is voltak: a gyulai Vízgép sikertörténetének feldolgozásában szenzációs forrásmunka volt *Szőgi Antal* egykori igazgató fényképekkel is gazdagon illusztrált emlékanyaga, a tanyasi, külterületi iskolák esetében *Törzsök Márton* fényképes naplója. Ez utóbbi páratlan fontosságú dokumentum megmentése

Balla Tibor

kuratóriumi tag helytörténeti kutatómunkájának köszönhető, sok fotóval, képeslappal is hozzájárult a könyv gazdag képanyagához. A Tejporgyár forrásanyaga (már ami megmaradt) egykor Debrecenbe került.

Bacsa Vilmos

eredt évekkkel ezelőtt a nyomába, sajnos a papírok zömét már nem tudta visszaszerezni. Ami viszont előkerült, és amit ő leírt, jó alapot szolgáltatott ahhoz, hogy

Müller Tiborné

tovább kutassa és megírja a Tejporgyár történetét. A Gyulai Kötőipari Vállalat életéről a levéltárban, könyvtárban kutató

Mihók Péterné

és

Vidó Miklós

készített anyagot. Itt dolgozott valaha az egykor „kacagónak” is nevezett Gagarin Brigád.

Vidó Miklós

emlékeit is felidézve jelezte: mindent elkövettek, hogy a fényképeken látható összes ember neve a fotó alá kerülhessen. Felidézte azt is, hogy az üzem életének végjátékában a 80 millió forintot érő gépeket elvitték a békéscsabai BÉKÖT-höz, majd onnan a hírek szerint külföldi rendszámú autók külföldre szállították.

Perei János

32 évig dolgozott a BUBIV-nál. A cég nevét az egész világon ismerték, szállítottak bútorokat Svédországba, Japánba, az USA-ba és Kuvaitba is. A valamikori Stéberl hizlalda helyén küzdelmes munkával sikeres cég működött. Hogy végül mi is történt? Mindenkinek magának kell elszámolnia lelkiismeretével – vont le a következtetést a fejezet szerzője. A Cementipari Vállalatról – csakúgy mint a Relégyárról – egy-egy rövid fejezet emlékezett. A cementiparról a szerző,

Burtyikné Papp Erzsébet

szülei emlékei alapján írt. Felidézte a Szent István úton működő cég telephelyén látott sóderhegyeket, az ipari vágányt és a kisvasutat, amivel szállították az árut.

HÍRES VOLT A GYULAI SZŐTTES

Összefogással jött létre 1946-ban a Gyulai Szabók Szövetkezete. *Pflaum Ferenc* a fejezet szerzője 1979-től dolgozott itt. A termelés kényszerű megszüntetésével 350 ember veszítette el állását. A gyulai szabók kitűnő termékei messze földön híresek voltak, talán a szakma is tovább élhet – fogalmazott

Pflaum Ferenc

. A Gyulai Háziipari Szövetkezet történetéről

Vígh Imre

egykori igazgató beszélt. Szólt a gyulai szóttas születéséről, a népművészeti ágazat sikerességéről. Működésük alatt eredeti állapotában hozták helyre az egykori Bakancsgyár épületét. Szerették volna, ha a megszűnés ellenére itt működött volna tovább a kézművesek háza, Gyula városa azonban nem fogadta be a gyűjteményt, így az Sarkadra került.

Domokos Imre

az 1-es Számú Általános Iskola nyugalmazott igazgatója a fájdalmas megszűnésre emlékezett. A végjáték megrázó volt, hiszen kukába kerültek az iskola értékes tárgyai, ki tudja hova kerültek Kiss István faragott székei? Aztán tábla hirdette az iskolát: eladó. De nem kellett 700 millióért, 500 millió forintért se senkinek. Nem csoda, hiszen iskolának épült. Legalább egy tantermet hagyhattak volna a döntéshozók, hogy az iskola tanulói, tanárai ne az utcán, vagy a szemközti parkban emlékezhessenek – mondta Domokos Imre az iskoláról szóló fejezet szerzője. A szükség által létrehozott és emiatt is megszüntetett tanyasi iskolákról

Durkóné Illés Bernadett

írta a fejezetet. Kemény, de mégis emberibb világban éltek a gyerekek, akik sokszor több

kilométert is gyalogoltak naponta az iskolába, amely egyszerre volt a tudás háza, a könyvtár, az imádságok, a tanár-diák alkotta igazi közösségek színhelye.

Bagyinszki Zoltán

kuratóriumi tag a mai fotókat készítette a könyvben. Ő így fogalmazott: ez az album a gyulai emberek életműve. Balla Tibor az alapítvány nevében is megköszönte azt a sok segítséget, amit a könyv készítéséhez kaptak a gyulaiaktól.

□□□ ÍGY RÉGEN, VAGY SOSEM LÁTTUK

Az alapítvány tagjai felhívták a figyelmet a „Gyula anno” fejezetre. *Misley Ervin* üvegnegatívjai az ismeretlenségből kerültek elő. A számos gyulai életképet tartalmazó anyag feldolgozását megkezdte az Erkel Ferenc Múzeum és -

Balla Tibor

közreműködésével – a Gyulai Évszázadok Alapítvány.

Halmos Béla

kitűnő gyulai polgár a hatvanas – hetvenes évek városának épületeit, utcáit örökítette meg felvételein. A Halmos család engedélyével most láthatóak először ezek a fényképek, többek között a régi Béke sugárútról, a Polgári Kör épületéről, a vár és a strand környékéről, az épülő 2-es iskoláról a Budrio, és a Kuznyeck Lakótelepről. A könyv nem városi közpénzből készült: megjelenését kiemelten támogatta a Gyulai Városbarátok Köre, a Gyulai Húskombinát Zrt, a Nemzeti Civil Alapprogram, Gulyás Zoltán és a Wenckheim Krisztina Közalapítvány. Nagyon sok gyulai ember, vállalkozás segítette még szponzorálással, információval, fényképpel az album megjelenését, köszönet érte.

Megszületett az a könyv, amely bár nem teljes, de az első egyedülálló összefoglalója Gyula város XX. századi gazdasági helytörténetének. Örülünk neki.

-igazmondó-